

Publikacja jest współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Rozwój społeczności lokalnej

Wprowadzenie	17
1.1. Szczęście, zrównoważony rozwój środowiska naturalnego a praca nad rozwojem społeczności lokalnej – STARTER.....	22

Wprowadzenie

VAL HARRIS

Krótką historia...

Praca nad rozwojem społeczności lokalnej ma w Wielkiej Brytanii długą historię sięgającą czasów działaczy społecznych ery wiktoriańskiej, którzy postulowali ulepszenie warunków życia społecznego. Od tamtego czasu idee pracy w środowisku lokalnym ewoluowały, były dostosowywane do zmieniających się warunków, przy jednoczesnym zachowaniu fundamentalnych zasad i wartości tego działania. Rząd brytyjski na przestrzeni lat dostrzegał znaczenie ruchów społecznych we wdrażaniu własnej polityki społecznej – czy to jako część planu wycofywania się z kolonii, czy też jako element rozwiązywania kwestii ubóstwa przez angażowanie obywateli w działania państwowe.

Czym jest rozwój społeczności lokalnej

Podjęcie tego rodzaju działań zostało uznane za zawód lub też – jak utrzymują niektórzy – za profesję co najmniej w połowie lat 90. XX w., kiedy to osoby pracujące w lokalnych środowiskach określiły cele, wartości, zasady oraz kluczowe obszary tej pracy w formie krajowych standardów zawodowych. Zanim to nastąpiło, podejmowano wiele prób sprecyzowania pojęcia pracy nad rozwojem społeczności lokalnej oraz określenia, czym różni się to działanie od innych form angażowania się w życie lokalne oraz wspierania społeczności lokalnych.

Znaczenie sformułowania „społeczność lokalna” jest także nadal szeroko dyskutowane, lecz w tym poradniku użyjemy go do określenia społeczności skupionych wokół miejsca zamieszkania, zajmujących się wspólnymi sprawami i mających wspólną tożsamość.

Mniej więcej co pięć lat krajowe standardy zawodowe są uaktualniane i dostosowywane do bieżącego kontekstu politycznego oraz do środowisk, w jakich rozwój społeczności lokalnych ma miejsce. Niezależnie od zmian w nazewnictwie rozwój społeczności lokalnych skupia się wokół zmiany sytuacji tych, którzy mają najmniej możliwości działania i zasobów materialnych, na dokonaniu analizy i diagnozy problemów występujących na ich terenie oraz na wspólnym ich rozwiązywaniu.

Zasady i wartości rozwoju społeczności lokalnej dotyczą przede wszystkim:

- dokonywania zmian,
- sprawiedliwości społecznej/środowiskowej,
- podejmowania decyzji przez społeczność,
- wspólnego działania ludzi,

- zwiększania możliwości wpływania przez ludzi na decyzje dotyczące ich społeczności lokalnej,
- możliwości uczenia się od siebie nawzajem, analizowania wcześniejszych wspólnych działań.

Praca nad rozwojem społeczności lokalnej to przede wszystkim proces, sposób pracy, owocujący określonymi rezultatami. Zrozumienie go i wdrożenie w praktyce wymaga odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Nie każdy, kto podejmie się tego zadania, odniesie sukces. Jak w wielu zawodach, tak i tutaj działają praktycy, którzy mają naturalne zdolności w tej dziedzinie, i trudno jest ocenić, na ile profesjonalne umiejętności oraz fachowa wiedza są wnoszone przez nich do wykonywanych zadań.

Podstawowe obszary pracy oraz role podejmowane przez praktyków zajmujących się rozwojem społeczności lokalnej odzwierciedlają cykliczność tego procesu:

- Poznanie społeczności lokalnej – jej zainteresowań, poczucia tożsamości, terenu (lokalizacji),
- Gromadzenie wiadomości o tym, jakie potrzeby i sprawy są dla jej mieszkańców ważne,
- Organizowanie spotkań w celu uzgodnienia celów i nakreślenia planów ich realizacji,
- Zachęcenie uczestników do efektywnej, wspólnej pracy w grupie, a także do pracy z innymi grupami i społecznościami lokalnymi,
- Wspieranie grup w podejmowaniu decyzji dotyczących organizacji – w systemach i strukturach formalnych lub nieformalnych,
- Wspieranie grup w zdobywaniu koniecznych zasobów,
- Zachęcanie, by ludzie uczyli się od siebie wzajemnie i oceniali swoje działania,
- Uczenie się na podstawie własnych doświadczeń poprzez krytyczną refleksję nad wykonanymi działaniami, traktowaną jako część ciągłego rozwoju zawodowego.

Rozwój społeczności lokalnej to przede wszystkim działanie oddolne, polegające na wspieraniu ludzi i kształtowaniu w nich zdolności do podejmowania aktywności razem z innymi członkami danej społeczności. Podejście to opiera się na przekonaniu, że ludzie potrafią wspólnie wypracować umiejętności i wiedzę w celu przeprowadzania zmian służących innym.

Osoba wspierająca rozwój społeczności lokalnej postrzegana jest jako nieformalny wychowawca – ktoś stojący nieco z tyłu i zapewniający niezbędne wsparcie, pomagający przy zadaniach praktycznych, a w razie potrzeby nawiązujący kontakty z innymi, dostarczający informacje oraz kontakty, cały czas zachęcający ludzi do pracy nad realizacją własnych pomysłów czy do zdobywania fachowej wiedzy. Ze względu na tę kształcącą rolę rozwój społeczności lokalnej jest umieszczony w sektorze kształcenia ustawicznego, dlatego też instytucja kształcenia ustawicznego (Lifelong Learning, UK LLUK) zajmuje się kwestią krajowych standardów zawodowych w tej dziedzinie (National Occupational Standards, NOS).

Standardy te precyzują, jakim zasobem wiedzy i umiejętnościami praktycznymi powinna dysponować osoba zajmująca się rozwojem społeczności lokalnej (pracująca na etacie lub jako działacz społeczny). Pełny zestaw standardów można znaleźć na stronie internetowej www.lifelonglearninguk.org. Federacja na rzecz Edukacji dla Rozwoju Społeczności¹ (Federation for Community Development Learning, FCDL) wydaje także materiały w wersji papierowej oraz dys-

1 Tłum. red.

ponuje płytą CD przeznaczoną dla organizacji i instytucji, prezentującą wykorzystanie krajowych standardów zawodowych do usprawniania praktyki działania pracowników zajmujących się rozwojem społeczności lokalnej.

Kto wykonuje pracę związaną z rozwojem społeczności lokalnej

Osoby zajmujące się rozwojem społeczności lokalnych mogą być różnorodnie określane. Ich praca może się mieścić pod szyldem wielu zawodów i opisów stanowisk pracy. Można ich nazywać animatorami społeczności lokalnej, koordynatorami/pracownikami do spraw rozwoju społeczności lokalnej, pracownikami centrów aktywizacji lokalnej, pracownikami do spraw rewitalizacji społecznej, pracownikami do spraw budowania partnerstw lokalnych lub kontaktów ze społecznością lokalną.

Pracują oni zarówno w społecznościach wiejskich, jak i miejskich, przede wszystkim w obszarach określanych jako zaniedbane. Mogą być zatrudniani przez lokalne samorządy, miejscowe lub regionalne organizacje pozarządowe oraz grupy lokalnych społeczności, czy też przez centra aktywizacji lokalnej. Mogą to być także miejscowi działacze społeczni, nieotrzymujący wynagrodzenia, zaangażowani w różne kampanie grup z danej społeczności lokalnej lub świadczący pomoc na rzecz okolicznych mieszkańców.

Jeśli pracują zgodnie z wartościami i zasadami rozwoju społeczności lokalnej oraz przyjmują podejście działania oddolnego w celu wzmocnienia społeczności lokalnej dla osiągnięcia zmiany społecznej, uznajemy je za osoby pracujące na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, niezależnie od posiadanego tytułu. Jeśli są natomiast nazywani organizatorami społeczności lokalnej, ale nie pracują w sposób określony w krajowych standardach zawodowych, nie uznajemy ich za takich pracowników. Ponieważ wciąż brak jest porozumienia co do definicji pracy na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, czasami powstają stanowiska nieuwzględniające umiejętności potrzebnych do pracy w tych społecznościach, ze wszystkimi związanymi z tym napięciami i wyzwaniem, oraz niedoceniające modelu pracy „oddolnej” mającej na celu uruchomienie procesu rozwoju środowiskowego.

Pracę w społeczności lokalnej można prowadzić na wiele sposobów, lecz nie wszystkie one działają w oparciu o jej rozwój.

Sytuacja obecna

Podział społeczeństwa na grupy ze względu na ich zamożność staje się coraz bardziej wyraźny, zaś jakość życia w biedniejszych środowiskach lokalnych często staje się jeszcze gorsza na skutek działań środowisk bogatszych. Nasze społeczności lokalne stają się coraz bardziej podzielone, poszczególni ludzie nie postrzegają już siebie jako części miejscowej wspólnoty. Zdarza się, że lokalne grupy tej samej społeczności konkurują z innymi, starając się zdobyć zasoby potrzebne do własnego przetrwania.

Rząd brytyjski jest obecnie zainteresowany:

- tworzeniem bezpiecznych społeczności lokalnych,
- spójnymi społecznościami lokalnymi,
- poprawieniem sytuacji zaniedbanych społeczności lokalnych,

- ograniczeniem podziałów i nierówności pomiędzy społecznościami sąsiedzkimi,
- społecznościami lokalnymi zrównoważonymi oraz strategiami zrównoważonych społeczności lokalnych z obszarów wiejskich i miejskich,
- wzmocnieniem praw obywateli oraz społeczności lokalnych poprzez ich partycypację, włączanie się w planowanie i podejmowanie decyzji na poziomie lokalnym,
- wzmacnianiem społeczności lokalnych i ich liderów,
- odpowiedzią na deficyty demokratycznego uczestnictwa, kształtowaniem aktywnych postaw u obywateli,
- reformą sektora państwowego poprzez włączanie lokalnych społeczności w działania samorządów polegające na określaniu lokalnych priorytetów,
- koncepcją zrównoważonego rozwoju oraz zmian klimatycznych,
- a także wieloma innymi kwestiami dotyczącymi społeczności.

Coraz więcej uwagi poświęca się społecznościom sąsiedzkim, koncepcjom kształtowania miejsca i obszarów wzrostu oraz zarządzaniem rejonami podupadającymi. Nieustająco podejmowany jest temat potrzeby angażowania obywateli w różnorodne obszary polityki państwowej, od działań na rzecz szeroko rozumianej sprawiedliwości społecznej po sprawy codzienne, takie jak utylizacja śmieci o niskim poziomie radioaktywności. Wzrasta zainteresowanie pracą na rzecz rozwoju lokalnego na poziomie regionalnym oraz krajowym, rozumienie jej roli we wdrażaniu polityki ogólnokrajowej na przykład w dziedzinie wzmacniania oddolnych sił społecznych. Do sektora pozarządowego kierowane są prośby o wzmocnienie jego roli w projektowaniu oraz świadczeniu usług publicznych. Pojawiają się projekty usprawniania i rozwijania umiejętności społeczności lokalnych w podejmowaniu nowych partnerskich zadań.

Wobec powyższych planów doświadczenie oraz idea rozwoju społeczności lokalnej mają wiele do zaoferowania i jest to z pewnością właściwy moment do podjęcia wspólnej pracy nad tym zagadnieniem.

Wprowadzenie do pracy nad rozwojem społeczności lokalnej oraz kwestii sprawiedliwości społecznej i środowiskowej

Niniejszy poradnik stanowi część materiałów przygotowanych przez federację FCDL w programie DEFRA² pod nazwą „Każde działanie się liczy” (Every Action Counts, EAC), którego celem jest podniesienie świadomości kwestii ekologicznych wśród grup wolontariackich i innych grup lokalnych oraz szerzej w społecznościach lokalnych.

Program DEFRA otrzymał od rządu zadanie podjęcia działań dotyczących kwestii ochrony środowiska związanych ze zmianami klimatycznymi oraz ubożeniem zasobów naturalnych. Więcej informacji na temat tego programu znaleźć można w czterostronicowej broszurze oraz na stronie internetowej Every Action Counts (www.everyactioncounts.org.uk). Program EAC zmierzający do rozpoznania aktualnych wyzwań związanych z kwestią ochrony środowiska naturalnego opiera się na idei, zgodnie z którą każda grupa lokalna, duża czy mała, żyjąca na wsi czy w mieście, może w znaczący sposób wpłynąć na zrównoważony rozwój środowiska naturalnego.

2 DEFRA – Departament for Environment, Food and Rural Affairs, Departament Środowiska, Żywności i Rolnictwa w rządzie brytyjskim (przyp. red.).

Federacja zaangażowała się w ten program, ponieważ uznaje sprawiedliwość ekologiczną za kluczowy element sprawiedliwości społecznej – jedną z zasadniczych wartości pracy nad rozwojem społeczności lokalnej. Społeczności ubogie i marginalizowane znajdują się zazwyczaj na końcu długiej listy priorytetów społecznych, dlatego też są one bardziej narażone na egzystowanie w zdegradowanym środowisku oraz na społeczne skutki zmian zachodzących w środowisku naturalnym.

Celem pracowników zajmujących się rozwojem społeczności lokalnych jest sprawiedliwość społeczna, zaś podejście FCDL do pracy nad kwestiami zrównoważonego rozwoju opiera się na uznaniu ścisłego powiązania między problemami środowiska naturalnego a przejawami niesprawiedliwości społecznej; najbiedniejsze społeczności zostawiają po sobie zazwyczaj najmniejsze ślady ingerencji w środowisko naturalne, cierpią jednak z powodu nadmiernie dużych skutków działania tych, którym powodzi się lepiej. Na przykład w Wielkiej Brytanii największe zanieczyszczenie środowiska, spowodowane przez wielkie fabryki, odnotowuje się na terenach najbardziej zaniedbanych samorządów. Także zanieczyszczenie będące skutkiem ruchu samochodowego jest największe właśnie na tych obszarach.

FCDL, postrzegając sprawiedliwość ekologiczną jako zasadniczy element sprawiedliwości społecznej, uznaje, że istnieją dwie ważne powinności:

- dobrej jakości życia dla wszystkich – każdy powinien mieć dostęp do bezpiecznego i zdrowego miejsca życia, pracy i wypoczynku,
- racjonalnej gospodarki zasobami naturalnymi, tak by wystarczyło ich dla wszystkich obecnie oraz dla przyszłych pokoleń.

Wszystkie materiały zaprojektowane przez federację w ramach programu EAC opierają się na wartościach rozwoju społeczności lokalnej, zaś ich celem jest wspieranie społeczności lokalnych oraz osób pracujących na rzecz ich rozwoju w promowaniu realizacji idei sprawiedliwości społecznej.

Niniejszy poradnik stanowi wkład w pracę nad tym właśnie programem.

Pierwsze opracowanie niniejszego rozdziału ma na celu wykazanie roli pracy nad rozwojem społeczności w tworzeniu zarówno szczęśliwego, jak i zrównoważonego ekologicznie środowiska życia.

kontakt:

Val Harris

e-mail: valharris@phonecoop.coop

1.1. Szczęście, zrównoważony rozwój środowiska naturalnego a praca nad rozwojem społeczności lokalnej – STARTER

CHRISTINE BLESSING, JACKIE SWIFT, DAVE EVANS

Celem niniejszego artykułu jest wkład w debatę na temat kwestii ochrony środowiska naturalnego, pracy w społecznościach lokalnych oraz zaspokajania podstawowych potrzeb ludzi. Prezentując niniejsze poglądy, podnosimy znaczenie praktyki rozwoju społeczności lokalnej poprzez zachęcanie do tego, by procesy oraz rezultaty pracy na rzecz społeczności lokalnej były wykorzystywane do wzmacniania poczucia szczęścia u ludzi. Staramy się wykazać, że w większości przypadków te założenia są stosowane w praktyce, ale zwracamy też większą uwagę na znaczenie szczęścia w procesie zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych.

Ludzkie potrzeby

Zacznijmy od przyjrzenia się teorii ludzkich potrzeb (Doyal i Gough, 1991).

Zgodnie z teorią Doyala i Gougha istnieją dwie podstawowe ludzkie potrzeby, które dotyczą wszystkich ludzi, niezależnie od miejsca zamieszkania, a mianowicie dobre zdrowie (zdrowie fizyczne) oraz zdolność do planowania własnej przyszłości (autonomia).

Aby móc zaspokoić te właśnie potrzeby, trzeba spełnić kilka warunków, które nazywamy uniwersalnymi czynnikami zaspokajania potrzeb. Są to:

- odpowiednie pożywienie oraz czysta woda,
- odpowiednie, bezpieczne schronienie,
- bezpieczne środowisko pracy,
- bezpieczne środowisko życia,
- właściwa opieka zdrowotna,
- bezpieczne dzieciństwo,
- ważne relacje podstawowe z innymi osobami,
- bezpieczeństwo fizyczne,
- bezpieczeństwo ekonomiczne,
- odpowiednia edukacja,
- ochrona macierzyństwa.

Sposób, w jaki zorganizowane są nasze społeczeństwa, ma duży wpływ na spełnianie wyżej wymienionych potrzeb. Każdy człowiek powinien mieć możliwość ich zaspokajania, a przez to powinien być w stanie partycypować w procesach produkcji, wymiany, dystrybucji oraz konsumpcji.

Aby ludzkie potrzeby mogły zostać zaspokojone, muszą być obecne owe uniwersalne czynniki. Żadnego nie można zastąpić innym. Pomyślmy na przykład o bezpiecznym środowisku życia. Zastanówmy się nad kwestią zanieczyszczenia środowiska oraz nad jego skutkami. Zanieczyszczenie w sposób negatywny wpływa (bezpośrednio lub pośrednio) na możliwość zaspokajania

wyżej wymienionych potrzeb. Zrównoważony rozwój środowiska naturalnego jest zatem wpisany w niniejszą teorię uniwersalnych potrzeb człowieka, podobnie jak pojęcia sprawiedliwości czy pomocy społecznej.

Teoria potrzeb uwzględnia to, że zaspokajanie ludzkich potrzeb jest kwestią skomplikowaną, zważywszy, iż wiedza o nich może być zarówno oparta na faktach, jak i ukształtowana w kontekście społecznym. Jednakże teoretycy przyjmują podejście holistyczne w obiektywnym spojrzeniu na kwestię zaspokajania potrzeb: łączą nacechowane doświadczeniem zrozumienie tych spraw ze spojrzeniem technicznym, rozumowym oraz naukowym. Teorie wskazują także, iż zaspokajanie ludzkich potrzeb umożliwia prawdziwą emancypację człowieka.

Łączenie działań na rzecz zaspokajania ludzkich potrzeb, idei rozwoju społeczności lokalnej oraz ochrony środowiska naturalnego

Zaspokajanie potrzeb jest działaniem społecznym. Ta społeczna aktywność wymaga uczestnictwa oraz współpracy poszczególnych osób. Cel pracy na rzecz rozwoju społeczności lokalnych oraz koncepcja zaspokajania potrzeb idealnie do siebie pasują.

Ważną kwestią zarówno dla rozwoju społeczności lokalnych, jak i zaspokajania ludzkich potrzeb jest idea autonomii i autodeterminacji. Dla Doyala i Gougha (1991) problemy ze zdrowiem psychicznym ograniczają zdolność jednostek do skutecznego korzystania z autonomii. Jest to szczególnie niepokojące, gdy uzmysłowimy sobie, że około 25% osób doświadcza podobnych niedyspozycji. Ponadto życie w pobliżu dużych ośrodków przemysłowych oraz skutki ich negatywnego wpływu na środowisko mogą prowadzić do odczuwania niepokojów w życiu społeczności lokalnych. Te zaś wpływają na indywidualne poczucie bezsilności oraz w konsekwencji mogą prowadzić do depresji (Downey, Van Willigen 2005).

Coraz wyższy status materialny niekoniecznie oznacza jednocześnie wzrost poczucia szczęśliwości. Indeks Szczęśliwej Planety (Happy Planet Index) (Marks N. Simma, Thompsonn, Abdallah 2007) pokazuje, że obywatele Wielkiej Brytanii zajmują 108. miejsce pod względem poczucia szczęśliwości na świecie. Jednocześnie Wielka Brytania plasuje się na 4. pozycji pod względem wysokości PKB. Indeks Szczęśliwej Planety mierzy poziom konsumpcji, zadowolenia z życia oraz długość życia. Pokazuje, że najbogatsze na świecie państwa zużywają większość światowych zasobów naturalnych, ale ich mieszkańcy nie są wcale szczęśliwsi od tych z krajów uboższych. Bogactwo nie zwiększa poczucia szczęścia.

Wydaje się, że powyżej pewnego poziomu dobrobytu zwiększona konsumpcja materialna w niewielkim stopniu przyczynia się do zwiększenia naszego poczucia szczęścia. Na przykład Niemcy i USA mają podobne średnie długości życia oraz życiowej satysfakcji, ale Niemcy, w porównaniu z Amerykanami, konsumują o połowę mniej naturalnych zasobów.

Model ciągłego wzrostu gospodarczego, w który daliśmy się wplątać, nie generuje lepszej jakości życia, gdy już osiągniemy określony poziom dobrobytu. Zatem nie dziwi fakt, że chociaż PKB w Wielkiej Brytanii zwiększył się w ciągu minionych 30 lat ponaddwukrotnie, wskaźniki poczucia szczęścia lub dobrego samopoczucia pozostały na niezmiennym poziomie (Marks 2007). Badania Happy Planet cytowane w pracy Marksa wskazują, że także skrajne ubóstwo nie prowadzi do szczęśliwego życia.

Indeks Szczęśliwej Planety prowadzi nas dalej, sugerując, iż umiarkowanie bogate kraje Ameryki Środkowej znajdują się wśród najszczęśliwszych krajów świata, ponieważ cechują je silne więzi społeczne oraz trwałe relacje międzyludzkie. Praktyka pracy na rzecz rozwoju społeczności

lokalnych może zatem wspierać odczuwanie szczęścia wśród ludzi oraz tworzenie szczęśliwych społeczności lokalnych.

Wskazywaliśmy, że szczęście ma związek z pozytywnymi działaniami na rzecz ochrony środowiska, praktyczną pracą nad rozwojem społeczności lokalnych oraz zaspokajaniem ludzkich potrzeb. Dostrzegamy to wzajemne przenikanie się rozwoju społeczności oraz osobistego szczęścia zwłaszcza w propozycji Kasser (Kasser 2002), zgodnie z którą szczęście składa się z czterech elementów:

- bezpieczeństwa,
- poczucia związku,
- kompetencji,
- autonomii.

Kluczowy cel pracy na rzecz rozwoju społeczności lokalnej, jej zasady oraz wartości mogą mieć zastosowanie we wzmocnieniu każdego z wyżej wymienionych elementów szczęścia.

Pracownicy działający na rzecz rozwoju społeczności lokalnej przyczyniali i przyczyniają się zatem do tworzenia poczucia szczęścia.

Należy następnie wziąć pod uwagę, jak środowisko naturalne wpływa na poczucie szczęścia. W pracy Carrusa (Carrus et al. 2002) pojawia się sugestia, że jeśli chodzi o zagadnienie środowiska naturalnego, najszczęśliwsi ludzie to ci, którzy wspierają lokalne działania zmierzające do poprawy warunków naturalnych, a nie ci, którzy zajmują się bardziej ulotnymi, politycznymi lub konceptualnymi problemami, np. wpływem dwutlenku węgla na warstwę ozonową oraz zmianami klimatycznymi na świecie. (Wiemy, jaki wpływ wywierają lokalne praktyczne inicjatywy na szersze debaty, ale zasadniczą cechą składnika łączącego kwestię szczęścia ze zmianą zachowań proekologicznych jest jego namacalny, lokalny charakter).

Organizatorka społeczności lokalnej, działająca z ramienia lokalnego samorządu w jednej z najbardziej zaniedbanych dzielnic West Yorkshire, zauważyła, że dla mieszkańców jednego z zaniedbanych osiedli komunalnych najważniejsze okazały się nie nowe miejsca pracy, lepsze mieszkania czy dodatkowe umiejętności, lecz jakość otoczenia w sensie fizycznym – podniesienie walorów środowiska naturalnego. W dzielnicy Wakefield zrealizowano kilka projektów mających na celu poprawę ochrony środowiska naturalnego oraz zazielenianie zurbanizowanych i poprzemysłowych terenów, zmianę podopadających miejsc w centra rekreacji. Zasilenie zrównoważonymi zasobami tych projektów, gromadzenie wokół nich okolicznych mieszkańców w różnym wieku oraz zdobyte uznanie na poziomie ponadlokalnym (za wykonanie takiej pracy) umocniły poczucie wartości jednostek, które borykały się wcześniej z problemami społecznego wykluczenia oraz izolacji.

Zrównoważone środowiska oraz społeczności, praca na rzecz rozwoju społeczności lokalnych oraz zaspokajanie ludzkich potrzeb są ze sobą powiązane. W pracy nad zaspokojeniem ludzkich potrzeb musimy się zatroszczyć o naturalne środowisko oraz starać się łączyć ludzi ze sobą przez wspólne działania. Korzyścią płynącą z pracy w taki sposób jest możliwość tworzenia szczęśliwszego życia.

W pracy na rzecz rozwoju społeczności chodzi zarówno o procesy, jak i rezultaty. Zrównoważony rozwój środowiska naturalnego dotyczy wniesionych wkładów, procesów i ich wyników – w ten sposób odpowiada na potrzeby człowieka. W Indeksie Szczęścia (Happiness Index) analizuje się zastosowanie zasobów środowiska do zaspokojenia ludzkich potrzeb. Zasobami

środowiska są te rzeczy, które mamy i które możemy wykorzystać – społeczne lub naturalne. Środki to sposoby zastosowania owych zasobów w różnych sferach życia społecznego. Wynik to rezultat naszych umiejętności i wysiłków – w tym przypadku, długie szczęśliwe życie.

Sięganie po zasoby środowiska naturalnego dla kształtowania szczęśliwego życia

ZASOBY	ŚRODKI	WYNIKI
zasoby środowiska	społeczność technologia opieka zdrowotna gospodarka wartości rodzina edukacja zarządzanie zatrudnienie konsumpcja	długie szczęśliwe życie

Powyższa tabela pokazuje, że nasze zasoby środowiska mogą być wykorzystane do kreowania długiego szczęśliwego życia. Jednakże środki i sposoby, w jakie przekształcamy zasoby w celu zaspokojenia naszych potrzeb, są zróżnicowane i często kwestionowane.

Praca na rzecz rozwoju społeczności może być używana jako narzędzie promowania szczęścia w wielu różnych typach społeczności, w różnych formach pracy środowiskowej. Musimy być pewni, że nasze działania angażują wykorzystanie zasobów w sposób przyjazny dla środowiska naturalnego, że działania te opatrzone są „zieloną pieczęcią” (certyfikatem ekologicznym). Musimy przystawiać takie „zielone pieczęcie” na decyzjach dotyczących zasobów we wszystkich obszarach życia społecznego, gdyż w ten właśnie sposób możemy je ukierunkowywać na rzecz długiego i szczęśliwego życia.

Niniejszy model z pewnością wymaga dalszego ulepszenia, jeśli mamy go z powodzeniem stosować w praktyce, a także jeśli ma zdobyć odpowiednie znaczenie w wymiarze teoretycznym. Może być także oceniany jako zbyt naiwny, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę charakter coraz bardziej widocznych w społeczeństwie nierówności materialnych, a także skutki sposobu postrzegania poziomu względnego ubóstwa.

Literatura:

Carrus G., Bonaiuto M., Bonnes M. (2002), *Environmental Concern, Regional Identity and Support for Protected Areas in Italy*, „Environment and Behaviour” 37, s. 237-257.

Downey L., Van Willigen M. (2005), *Environmental Stressors: The Mental Health Impacts of Living Near Industrial Activity*, „Journal of Health and Social Behavior”, wfu.edu.

Doyal L., Gough I. (1991), *A Theory of Human Need*, Palgrave, London.

FCDL (2004), *A Summary of Good Practice for Community Development Work*, Sheffield, FCDL.

Kasser T. (2002), *The High Price of Materialism*, Cambridge, MA:MIT press.

Marks N. et al. (2007), *The power and potential of well being indicators. Measuring your people's well-being in Nottingham*, London, New Economics Foundation.

Tytuł oryginału: **Community Work Skills Manual**

Wydawnictwo: **Federation for Community Development Learning, www.fcsl.org.uk**

Publikacja na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa — Utwór należy oznaczyć w sposób określony przez Twórcę lub Licencjodawcę

Użycie niekomercyjne — Nie wolno używać tego utworu do celów komercyjnych.

Na tych samych warunkach — Jeśli zmienia się lub przekształca niniejszy utwór, lub tworzy inny na jego podstawie, można rozpowszechniać powstały w ten sposób nowy utwór tylko na podstawie takiej samej licencji.

Redaktor serii: **Paweł Jordan**

Redaktor naukowy: **dr Bohdan Skrzypczak**

Tłumaczenie: **Alicja Unterschuetz**

Redakcja merytoryczna wydania polskiego: **Agnieszka Naumiuk**

Korekta: **Weronika Girys-Czagowiec**

Projekt graficzny serii oraz skład: **Marta Malesińska, Studio Projektowe (www.manukastudio.pl)**

ISBN: 978-83-62380-09-1

Wydawca:

Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL

ul. Podwale 13, 00-252 Warszawa

tel. 22 636 92 00

e-mail: biuro@cal.org.pl

www.cal.org.pl

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

W ramach projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej” Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL wydaje serię dziewięciu tłumaczeń zagranicznych publikacji. Książki skierowane są do pracowników socjalnych pełniących funkcję organizatorów społeczności lokalnych oraz innych osób zainteresowanych tą działalnością.

Na serię składają się sztandarowe (głównie angielskie) publikacje dotyczące pracy ze społecznością lokalną, angażowania społeczności do działania i samoorganizowania się. Książki pokazują różne wymiary pracy ze społecznością lokalną – praktyczny, polityczny oraz historyczny. Dają szansę na porównanie jak pracuje się w kraju, w którym istnieje wieloletnia tradycja tzw. community work, z sytuacją w Polsce, która 20 lat temu uzyskiwała niepodległość i cały czas tworzy podstawy polityki społecznej. Przed wojną w Polsce mieliśmy silną tradycję związaną z pedagogiką społeczną (w tym postacią Heleny Radlińskiej), w której odwoływano się do „sił społecznych”. Niestety lata powojenne zahamowały rozwój myśli i metody środowiskowej pracy socjalnej, stąd potrzeba korzystania z doświadczeń innych krajów, z których najbardziej zaawansowanym w metodach pracy ze społecznościami lokalnymi jest Wielka Brytania. Jak dotąd w Polsce pojawiły się dość nieliczne pozycje literatury z tego obszaru. Tę lukę ma zapełnić seria publikacji, do której należy niniejsza książka.

„Odkryj siłę społeczności” – to hasło w skrócie oddaje filozofię i sposób działania Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Jesteśmy przekonani, że zmianę i rozwój społeczny trzeba rozpocząć od konkretnej społeczności: lokalnej, sąsiedzkiej, wirtualnej, interesu. Potencjał i siłę społeczności trzeba jednak umieć odkryć, wspierać i rozwijać. Tego można się nauczyć. Wierząc w siłę sprawczą edukacji, odwołujemy się do polskiej tradycji pedagogiki i pracy społecznej, czego programowym i symbolicznym wyrazem jest powołany przez nas Instytut im. Heleny Radlińskiej.

W ciągu ponad 10-letniej działalności opracowaliśmy skuteczną i uniwersalną metodę ożywiania społecznej energii, którą nazwaliśmy animacją społeczną. Wiemy że jej zastosowanie przynosi realne zmiany w życiu ludzi i społeczności. Sprawdzone i efektywną strategią, którą stosujemy od wielu lat, okazało się wspieranie aktywnych społeczności poprzez odpowiednio przygotowane do tej roli lokalne instytucje publiczne, które promujemy pod wspólną marką CAL – centrum aktywności lokalnej.

Nasze innowacyjne rozwiązania służą praktycznej realizacji idei zrównoważonego rozwoju lokalnego, którego efektem jest lepsza jakość życia i równe szanse rozwoju dla każdego obywatela. Jesteśmy pewni, że jest to możliwe przede wszystkim poprzez uruchomienie potencjału ludzi – „odkrycie siły społeczności”.

CENTRUM WSPIERANIA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ CAL

Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL działa na rzecz rozwoju społeczności lokalnych w Polsce. Wspiera i edukuje animatorów społecznych, czyli osoby i instytucje z różnych sektorów i dziedzin życia publicznego, które angażują do działania środowiska lokalne, skupione wokół wspólnego miejsca lub wspólnej sprawy. CAL tworzy dla nich przestrzeń spotkań i zaprasza do dyskusji, wychodząc z założenia, że praca animacyjna jest kluczowym elementem każdego działania w sferze publicznej, a zmiana społeczna zawsze zaczyna się w lokalnej społeczności.

Publikacja powstała w ramach projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej”. To partnerski projekt systemowy, którego celem jest podniesienie profesjonalizmu i zwiększenie skuteczności instytucji pomocy i integracji społecznej w rozwiązywaniu problemu wykluczenia społecznego przez stworzenie, przetestowanie oraz wdrożenie standardów instytucji i usług pomocy oraz integracji społecznej. Partnerami projektu jest jedenaście organizacji pozarządowych działających w polu szeroko rozumianej polityki społecznej, a jego liderem jest Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Jednym z zadań projektu jest opracowanie, przetestowanie i wprowadzenie do praktyki pracy pracowników socjalnych standardu środowiskowej pracy socjalnej/organizowania społeczności lokalnej w środowiskach marginalizowanych. Zadanie to jest realizowane przez Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL oraz Instytut Spraw Publicznych.

Projekt jest realizowany w latach 2009-2014

Partnerzy projektu realizujący zadanie:

